

Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Mahremiyet Algılarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Hatice YALÇIN*

KTO Karatay Üniversitesi

Zehra Selen ÖZÇELİK**

KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Emine ERKOÇ***

KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Öz

Mahremiyet eğitimi; çocukların sadece cinsel gelişimlerini değil aynı zamanda bilişsel, dil, ahlak, sosyal, duygusal gelişim alanlarını da kapsayan bir olgudur. Aynı zamanda bireyin kendini tanıması ve yaşamsal durumlarda ya da kişiler arası ilişkilerde sınır koyması ile ilişkili bir kavramdır. Bu özelliklerin öneminin vurgulandığı bu çalışma; annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma karma araştırma şeklinde, ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 4-6 yaş çocuğu olan anneler çalışma grubunu oluşturmuşlardır (N=239). Demografik değişkenlerinin belirlenmesi için Bireysel Bilgi Formu; annelerin mahremiyet algılarının belirlenmesi için Mahremiyet Algısı Ölçeği ve annelerin mahremiyet algılarının çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu uygulanmıştır. Nitel verilerin değerlendirilmesinde belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde birleştirilmiştir. Nicel veriler Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki farklılık ve ilişki durumlarının belirlenmesi amacıyla iki bağımsız grup arasında karşılaştırmalarda MannWhitney-U testi, üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal-WallisH testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; bireysel mahremiyet alt boyutunda annenin eğitimi, annenin çalışması ve çocuk sayısı

* Doç. Dr., Muğla Deniz Evreni Çocuk Gelişim Merkezi, h.hatice@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3557-8649

** Uzm. KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi. zehra_selen42@hotmail.com, ORCID: 0009-0002-3022-8332

*** Uzm. KTO Karatay Üniversitesi Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi. mine-erkoc@hotmail.com 0000-0001-9800-9377

değişkenleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Annelerin bireysel mahremiyet algıları arttıkça mekânsal mahremiyet algıları da artmaktadır. Ayrıca başkalarına ilişkin mahremiyet algıları arttıkça; dijital mahremiyet algıları da artmaktadır.

Anahtar kelimeler

Çocuk gelişimi, mahremiyet algısı, okul öncesi dönem, mahremiyet.

Abstract

Privacy training; It is a phenomenon that covers not only the sexual development of children, but also cognitive, language, moral, social and emotional development areas. At the same time, it is a concept related to the individual's self-knowledge and setting limits in vital situations or interpersonal relationships. This work; This study was conducted to determine the effect of mothers' perceptions of privacy on their preschool children's privacy-related behaviors. The research was conducted with a two-stage relational survey model, qualitative and quantitative. Mothers with children aged 4-6 years studying in pre-school education institutions constituted the study group (N=239). Individual Information Form to determine the demographic variables of the study group; The Privacy Perception Scale was used to determine mothers' perceptions of privacy, and the Semi-Structured Interview Form was used to determine the effects of mothers' perceptions of privacy on their children's privacy-related behaviors. In the evaluation of qualitative data, data that were similar to each other were combined within the framework of certain themes and concepts by using content analysis. At the stage of evaluating the quantitative data, the MannWhitney-U test was used in the comparisons between two independent groups, and the KruskalWallisH test was used in the comparison of three or more independent groups in order to determine the difference and relationship status between the sub-dimensions of the Privacy Perception Scale and demographic variables. According to the results obtained; in the sub-dimension of individual privacy; significant difference was found between the variables of mother's education, mother's work and number of children. As mothers' perceptions of individual privacy increase, so does their perception of spatial privacy. In addition, as the perceptions of privacy regarding others increase; Digital privacy perceptions are also increasing.

Keywords

Perception of privacy in child development, preschool period, privacy.

Extended Summary

Privacy is one of the most important concepts that affects the lives of individuals from early childhood to adulthood. Concepts related to privacy are often confused with sexual education, and false information that it is a concept that only covers genital organs is associated with privacy. Privacy education; It is an education system that can help the individual protect their physical integrity and contribute to the child's privacy starting from the pregnancy period. It is directly related to personal information protection and autonomy. Sexual education; It is not the same as privacy education. Privacy education should first be given in the family between the ages of 0-6. In order for the child to protect his/her own private and private areas, it is necessary to first

define this area to the child. The parts of the body that are private to the child and that these areas should be hidden can be gradually explained to the child, starting from the age of two. The individual's privacy sphere has a comprehensive and indivisible power. Individuals often worry not only about their own privacy but also about the privacy of other individuals, develop protective behaviors and express their respect for the privacy of others. Privacy education is a phenomenon that covers not only the sexual development of children but also their cognitive, language, moral, social and emotional development areas. Parents play an important role not only in children's sexual identity formation or sexual education, but also in self-knowledge as individuals, body image, self-sufficiency, recognition of the boundaries of their private areas, and privacy education in general. Parents can provide sex education to their children and provide time-sensitive information when fielding questions from their children at home. Children and teenagers often want to learn about sexuality issues from their parents. Young children are curious about topics related to sexuality and ask their parents questions about body differences between boys and girls, where babies come from, how babies are made, and so on. When parents talk to their children about sexuality issues at an early age, they have the opportunity to develop safe and healthy attitudes towards sexuality.

In this study; Privacy perceptions of mothers with preschool children were examined according to demographic variables. Answers were sought to the following questions:

-What are the total scores and subscale scores of the Privacy Perception Scale of the mothers with preschool children in the study group?

-Do the total score and sub-dimensions of the Privacy Perception Scale applied to mothers with preschool children in the study group differ according to demographic variables?

This study was conducted based on a two-stage relational screening model: qualitative and quantitative. In the study, mothers with 4-6 year old children studying in pre-school education institutions in the central districts of Konya, Selçuklu, Meram and Karatay constituted the study group. The following data collection tools were applied in the research.

Individual Information Form; It consists of questions including demographic variables about the mother and the child. Information was obtained regarding the mother's age, educational status, whether she works or not, the number of children, the city environment where the mother lived for the longest time, and the members of the family they lived with. At the same time, data on the child's gender, age, birth order, whether the child has a chronic health problem, whether the child has experienced a serious trauma such as an accident, bullying, disease, or disability that affected the child a lot were also obtained in this form.

Privacy Perception Scale; This scale was developed to evaluate the privacy perceptions of individuals aged 18 and over. It is a 4-point Likert type scale. "Individual privacy" in the scale; "privacy regarding others"; "digital privacy"; There are sub-dimensions of "privacy in couple relationships" and "spatial privacy". The scale has 25 questions and 11 questions are reverse scored. The total Cronbach alpha value of the scale was found to be .86. A high score from the scale indicates that the individual's perception of privacy is high.

Semi-structured Interview Form; In this form, the mother's general opinion is asked about whether the child has appropriate behavior regarding privacy.

In this research, the interviews with the mothers were transcribed without any changes. Descriptive analysis and content analysis were performed. Similar data were combined within the framework of certain themes. Mann-Whitney U test was conducted to determine the relationship between the Privacy Perception Scale and demographic variables. Relationships between variables were examined with the spearman correlation coefficient. When interpreting the results, 0.05 was accepted as the significance level. Before starting the study, Ethics Committee approval was obtained from the University. In addition, permission was obtained from pre-school education institutions for the study to be conducted in pre-school education institutions. There is no significant difference between the variables of mother's age, place of residence, family structure, child's gender, child's age, sibling order, chronic illness, and trauma status. The perception of privacy is higher in mothers who are university graduates, but it is lower in mothers who are primary school graduates. As education level increases, the perception of individual privacy also increases. Total score averages of working mothers' individual privacy perception are higher than the individual privacy perception of non-working mothers. The perception of individual privacy is higher in working mothers. The average score (awareness) of individual privacy perception is higher in mothers with four or more children. Well; As the number of children increases, the mother's perception of individual privacy also increases. At the end of the study, it was stated that mothers should be given education regarding their perception of privacy, awareness should be raised about children's use of digital devices, and privacy training should be disseminated for a moral and conscientious society, and suggestions were presented.

Giriş

Erken çocukluktan itibaren yetişkinlik dönemleri de dahil bireylerin yaşamını etkileyen en önemli kavramlardan biri mahremiyettir. Mahremiyet ile ilişkili kavramlar sıklıkla cinsel eğitimi ile karıştırılmakta ve sadece genital organları kapsayan bir kavram olduğuna ilişkin yanlış bilgiler mahremiyet ile ilişkilendirilmektedir (Candan & Bilgili, 2018, s. 34; Moura vd., 2015). Mahremiyet eğitimi; bireyin bedensel bütünlüğünü korumasına yardım edebilecek nitelikte, gebelik dönemlerinden itibaren çocuğun mahremiyet alanına katkı sağlayabilecek bir eğitimidir. Kişisel bilgileri koruma ve özerklik ile doğrudan ilişkilidir (Giddens, 2010; Cinsel eğitim; mahremiyet eğitimi ile aynı değildir. Mahremiyet eğitiminin ilk olarak 0-6 yaş döneminde ailede verilmesine ilişkin araştırma sonuçları, mahremiyet kavramının önemini ortaya koymaktadır.

Mahremiyet kavramı; bireyin kişisel özgürlüğünü koruduğu, kimliğiyle ilgili soruları kendi içinde cevapladığı, bireysel kararlar aldığı bir kavramdır (Chen, Dunne & Han, 2007). Mahremiyeti bilgi, mekân ve beden mahremiyeti olarak alt bölümlere ayırmak mümkündür. Toplumsal ahlaki çözümlenin bir çıktısı olan cinsel istismar olaylarındaki artışlarda en önemli pay mahremiyet algısındaki bozulmalar ve bununla birlikte mahremiyet eğitimindeki yetersizliklerdir. Nitelikli bir mahremiyet eğitimi toplumda cinsel istismar gibi bir olgunun azalmasına katkı sunmaktan öte, yaşamı başkasının manevi sınırlarını ihlal etmeden ilahi iradeye uygun ve insanca yaşamaya imkân oluşturmaktadır (Güneş, 2017, s. 45). Çocuğun kendi mahrem ve özel alanlarını koruyabilmesi için öncelikle bu alanı çocuğa tanımlamak gerekmektedir. Vücudun kişiye özel olan bölgeleri, bu bölgelerin gizlenmesi gerektiği çocuğa iki yaşından itibaren yavaş yavaş anlatılabilir. Mahremiyet; bireyin mahrem alanı bedeni, kişiliği, ailesi, fiziki yaşam alanı, kişisel verilerinin yer aldığı elektronik cihazları, kısaca somut ve soyut paylaşmak istemediği tüm sahiplikleri kadar geniş sınırları olan bir kavramdır. Mahremiyet eğitimi, çocukların sadece cinsel gelişimleriyle değil aynı zamanda bilişsel, dil, ahlak, sosyal, duygusal gelişim alanlarını da kapsayan bir olgudur (Avaner, 2018, s. 113). Mahremiyet kavramı aynı zamanda hukuki, sosyolojik, psikolojik, felsefi ve antropolojik boyutlara sahip bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Çatak, 2015, s. 93). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) cinsellik eğitimi konusundaki uluslararası teknik kılavuzu, çocukları ve gençleri bilgi, beceri, tutum ve değerlerle donatmayı amaçlayan kapsamlı cinsellik eğitimi programlarına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır (UNESCO, 2018).

Çocuklarda cinsellik kavramından farklı olan mahremiyet algısını oluştura-
bilecek programların bilimsel olarak doğru, kültüre ve yaşa uygun, cinsiyete
duyarlı ve aynı zamanda yaşam becerilerine dayalı olması gerektiğine ilişkin
araştırmalar vardır (Fisher vd., 2015; Huebner & Howell, 2003; Liu, 1994; Mo-
rawska, Walsh, Grabski & Fletcher, 2015; Özdemir, 2021; Wight, Williamson &
Henderson, 2006). Bu araştırmalar doğrultusunda cinsellik ile ilişkili eğitim-
lerin erken yaşta başlaması gerektiği öngörülmektedir. Cinsellik eğitiminin
ergenlikte başladığı varsayılmamalıdır. Cinsellik doğumla başlar ve çocuk-
larla seks ve cinsellik hakkında konuşmak sürekli bir süreç olmalıdır. Cinsel-
lik eğitimi, erken çocukluk döneminde başlanırsa, çocukların kendilerine ve
bedenlerine ilişkin bir algı geliştirmelerine, özgüvenlerini güçlendirmelerine
ve hayatlarının sorumluluğunu almalarına yardımcı olabilir (UNESCO, 2018).
Cinsellik eğitimi, sağlıklı bir yaşamın gelişmesinde kritik öneme sahiptir; hem
resmi (ör. okul temelli müfredat ve sağlık uzmanları) hem de gayri resmidir
(ör. ebeveynler/bakıcılar, İnternet ve akranlar). Ebeveynler çocukların sadece
cinsel kimlik oluşumu ya da cinsel eğitiminde değil aynı zamanda birey olarak
kendini tanıma, beden imajı, özyeterlilik, kendi mahrem alanlarının sınırını
tanıma ve genel olarak mahremiyet eğitiminde önemli rol oynarlar (Avaner,
2018, s. 113). Ebeveynler, çocuklarına cinsel eğitim verebilirler ve evde çö-
cuklarından sorular alırken zamana duyarlı bilgiler sağlayabilirler (Semiz
Türkoğlu, 2018, s. 163). Eğitim kurumlarında verilen cinsel eğitim ve mahre-
miyet eğitimi programları, çocukların ve gençlerin fiziksel, duygusal, ruhsal
ve sosyal uyumda cinsellik ve bireylerle ilişki sağlığını korumalarına yardım-
cı olabilir. Okullarda aktarılan cinsel eğitimi içeren derslerin etkisi, çocuğun
zihnindeki cinsellikle ilişkili kavramları netleştirmek ve çocukların yeni bilgi
ve becerilerini günlük yaşamda uygulamalarına yardımcı olabilir ancak bu
eğitimlerin pekişmesi ve bilinçli hale gelebilmesi ve mahremiyet kavramının
gerçek anlamda oluşabilmesi, çoğu zaman evde ebeveynlerin desteğine bağ-
lıdır (Morawska vd, 2015; Tuzcu, 2016). Ayrıca çocuklarının cinsellikle ilgili
öğrenme etkinliklerini etkileyen en önemli ortamlardan birinin de ebeveyn-
lerin evde eğitim vermeleri olduğu düşünülmektedir. İder ve Tavukçuoğlu'na
göre (2023) mahremiyet eğitimi, anne/babaların sorumluluğuna bırakılmış
informal bir eğitim durumundadır. Çünkü çocuklara ve gençlere sunulması
gereken mahremiyet eğitimi örgün ya da yaygın din eğitiminde bağımsız bir
ders olarak yer almamaktadır. Farklı disiplinlerin örgün eğitim kapsamında
kısmen yer verdiği mahremiyet konusu, dini referanslardan bağımsız olması
sebebiyle bir din eğitimi içeriği olmaktan uzaktır. Bu durumda örgün ve yay-
gın din eğitiminde yer bulmayan mahremiyet eğitimini anne/babaların sun-
ması ve bunu sunabilecek yeterlilikte olması gerekmektedir.

Çocukların sadece cinsel gelişimleriyle değil aynı zamanda bilişsel, dil, ahlak,
sosyal, duygusal gelişim alanlarını da kapsayan mahremiyet olgusuna önem
verilmeli ve aynı zamanda bireyin kendini tanıması ve yaşamsal durumlarda
ya da kişiler arası ilişkilerde sınır koyması konusunda araştırmalar yapılarak

çocuklarda ve toplumda farkındalık geliştirilmelidir. Çocuklar ve gençler genellikle cinsellik konularını ebeveynlerinden öğrenmek isterler (Şener, 2013, s. 397). Küçük çocuklar cinsellikle ilgili konuları merak ederler ve ebeveynlerine kız ve erkek çocuklar arasındaki beden farklılıkları, bebeklerin nereden geldiği, bebeklerin nasıl yapıldığı gibi konular hakkında sorular sorarlar (Yüksel, 2009: 277). Ebeveynler çocuklarıyla erken yaşta cinsellik sorunları hakkında konuştuklarında, cinselliğe karşı güvenli ve sağlıklı tutumlar geliştirme fırsatına sahip olurlar (Akgüç, 2004). Bu nedenle, ebeveynlerin bilgi, tutum ve uygulamalarının çocuklarında cinsiyetle ve mahremiyet algısı ile ilgili bilinçli değerlerin oluşmasında çok güçlü etkileri olduğu pek çok araştırmada da vurgulanmaktadır (Altay, 2004; Aydemir, 2012; Bağlı, 2011; Kalaman, 2017; Öztürk, Eyüboğlu ve Göçmen-Baykara, 2019). Aynı zamanda çocukları mahremiyet konusunda eğitmenin en iyi yolunun, izlenecek bir dizi kural veya erişimi engellemek için tasarlanmış çözümler dayatmak yerine, çocuklara durumları kendi başlarına eleştirel bir şekilde değerlendirme becerileri kazandırmak olduğunu öne süren pek çok araştırma bulunmaktadır (Davey, 2009; Taşçı, 2010). Aynı zamanda mahremiyetin bütüncül yaklaşımına ele alınması sonucu çeşitli mahremiyet alanları vardır. Zaman, zihin ve duygu mahremiyeti gibi farklı alanlarda da mahremiyet olgusundan bahsedilebilmektedir. Kişinin zamanı da mahrem alanıdır ve bu alana izinsiz olarak, kişinin iradesi dışında müdahale edilmesi bir mahremiyet ihlalidir. Aynı zamanda bireyin düşünceleri de mahremidir. Kişinin düşüncelerini paylaşması için zorlanmaması gerektiği gibi paylaştığında yargılanmaması ve düşüncelerine saygı gösterilmesi gerekir. Benzer şekilde duygular da mahrem alanlardır. Açıklanması için zorlanmamayı, açıklandığı zaman yargılanmamayı ve saygı duyulmayı gerektirir (Tabata & Hirosune, 2014, s. 51). Okul öncesi dönemde annelerin çocuklara bu kavramları aktarmaları ve farkındalık geliştirmelerinin önemi büyüktür.

Doğru zaman, uygun ortam, bilgili olma, çocuğu ve gelişim özelliklerini bilme, soruyu anlama, yeteri kadar bilgi verme, tam olarak neyi merak ettiğini anlama, güven ortamı, açık iletişim, cesaret, doğal olma, uygun şekilde yönlendirme ve rehberlik yapma cinsel eğitimde ve çocuk gelişiminin her alanında işe yaracak ipuçlarıdır. Anne – babaların ve öğretmenlerin, çocuğun cinsel gelişimini, onun tüm gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmesi, buna ilişkin problemleri ele almaları, çocuğa gerekli bilgileri vermelerinin doğal bir eğitim görevi olduğunu benimsemeleri bir zorunluluktur ve bir sorumluluktur. Bunun için anne- babanın ve öğretmenin cinsel gelişimi iyi bilmeleri gerekmektedir (Giddens, 2010). Annelerin olumlu benlik algısı ve beden imgesi oluşturma konusunda tutumları, çocukların mahremiyet algılarını da etkilemektedir (Yalçın, 2010, s. 47). Olumlu benlik algısına sahip olan çocuk, mahremiyetinin farkında olma ve mahremiyetini koruma noktasında kendisini daha güçlü hissedecektir. Olumlu benlik algısının oluşmasında ise annelerin çocuklarına yönelik tutum, tavır ve yaklaşımları etkili olmaktadır. Tutarlı,

hoşgörülü, şefkatli, adaletli, destekleyici, güven veren anneler, mahremiyet farkındalığı oluşturabilirler (Şener, 2013). Mahremiyet kişi için hem bir hak hem de bir sorumluluğu ifade etmektedir. İnsanlık onuru, yüksek ahlakî değerlere sahip olmak ve buna uygun yaşamakla korunur. Doğru bir mahremiyet anlayışı da insanlık onurunu korumanın temel unsurlarından biridir. Ailelere düşen, sorumluluklarını üstlendikleri pek kıymetli “emanet”lere sağlam bir ahlak ve mahremiyet anlayışı kazandırmaktır. Bunu yaparken mahremiyet duygusunun insanda fitrî olarak bulunduğu ve mahremiyeti korumanın insanlık onurunun korunmasında önemli unsurlardan biri olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır (Gündoğdu, 2016).

Bu bilgiler ışığında okul öncesi dönemde çocuğu bulunan annelerin mahremiyet algılarının demografik değişkenlere göre incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu temel gereksinim doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “okul öncesi dönemde çocukları olan annelerin mahremiyet algıları nedir ve annelerin mahremiyet algısı çocukların mahremiyet ile ilgili davranışlarını nasıl etkilemektedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisinin araştırıldığı bu çalışma nicel ve nitel olmak üzere iki aşamalı ilişkisel tarama modeline dayanılarak yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli; geçmişte ya da günümüzde halen var olan bir durumu, hiçbir müdahalede bulunmadan olduğu gibi betimlemeyi amaçlamaktadır. Tarama modelinde hedef çok sayıda elemandan oluşan evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da evren içerisinden alınan bir örneklem üzerinden yapılan veri toplama çalışmaları yapılmaktadır (Karasar, 2005).

Bu araştırmanın nicel aşamasında; okul öncesi dönemde çocuğu bulunan annelerin mahremiyet algılarını farklı demografik değişkenlere göre yordayan nedensel karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır ve farklı değişkenlerle Mahremiyet Algısı Ölçeği ilişkilendirilmiştir.

Araştırmanın nitel aşamasında; yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak okul öncesi dönemdeki çocuğun mahremiyetle ilişkili davranışları konusunda annelerin görüşleri detaylı olarak incelenmiştir. Örneklemin, hedef evreni uygun bir şekilde yansıtmayı yansıtmadığı, örneğin nasıl seçildiğine bakılarak anlaşılabilir. Seçim aşamasında olasılık unsuru olup olmaması ile araştırma amaçları ve araştırma sorularının açık bir şekilde ifade edilmesi durumuna göre, örnekleme yöntemini olasılıklı örnekleme ve olasılıklı olmayan örnekleme yöntemleri şeklinde yapılabilmektedir (Başol, 2008). Bu araştırmanın nitel aşamasında tesadüfi örnekleme uygulanmıştır. Bu yöntemde evrendeki öğelerin her olası birleşiminin, örneklem içinde yer alması için eşit

bir ihtimali vardır. Bu yöntemin kullanılabilmesi için ele alınan problemlerle ilgili bilgilerin evrene göre homojen olması gerekmektedir (Karasar, 2005); bu nedenle okul öncesi dönemde çocuğu olan anneler örneklem olarak seçilmiş ve homojen özelliği sağlanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma kapsamında Konya ili Selçuklu, Meram ve Karatay merkez ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 4-6 yaş çocuğu olan anneler çalışma grubunu oluşturmuşlardır. Çalışma grubundaki annelerin ve çocuklarının demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundaki annelerin demografik değişkenleri (N=239)

Değişken	Kategori	n	%
Annenin yaşı	25’den küçük	10	4,2
	26-35 arası	146	61,1
	36’dan büyük	83	34,7
Annenin eğitim durumu	İlköğretim	30	12,6
	Lise	50	20,9
	Üniversite	159	66,5
Çalışma durumu	Çalışmıyor	134	56,1
	Çalışıyor	105	43,9
Çocuk sayısı	Tek	73	30,5
	2 Çocuk	109	45,6
	3 Çocuk	47	19,7
	4 ve üzeri	10	4,2
En uzun yaşanılan yer	Köy	8	3,3
	İlçe	23	9,6
	Büyük şehir	208	87,0
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuklarıyla (çekirdek aile)	213	89,1
	Evde aile büyükleriyle birlikte	13	5,4
	Eve sık gelen akraba vb konuklarla	5	2,1
	Üvey baba ve/veya üvey kardeşlerle	5	2,1
	Diğer	3	1,3
Çocuğun cinsiyeti	Kız	123	51,5
	Erkek	116	48,5
Çocuğun yaşı	4 yaş	77	32,2
	5 yaş	59	24,7
	6 yaş	103	43,1
Çocuğunun doğum sırası	İlk çocuk	139	58,2
	Ortanca	24	10,0
	Son doğan çocuk	76	31,8
Çocuğun kronik bir sağlık problemi	Evet	12	5,0
	Kısmen	20	8,4
	Hayır	207	86,6
Çocuğu çok etkileyen ciddi travma	Hayır	226	94,6
	Evet	13	5,4
Toplam		239	100

Çalışma grubunun %61,1'i (n=146) 26-35 yaşındadır; %34,7'si (n=83) 36 yaşından büyüktür ve %4,2'si (n=10) 25 yaşından küçüktür. Annelerin %66,5'i (n=159) üniversite mezunu; %20,9'u (n=50) lise mezunu ve %12,6'sı (n=30) ilköğretim mezunudur. Annelerin %56,1'i (n=134) çalışmamaktadır. Çalışma grubunun %45,6'sının (n=109) 2 çocuğu; %30,5'inin (n=73) tek çocuğu, %19,7'sinin (n=47) 3 çocuğu ve %4,2'sinin (n=10) 4 ve daha fazla sayıda çocuğu vardır. Çalışma grubundakilerin %87'si (n=208) büyükşehirde, %9,6'sı (n=23) ilçede ve %3,3'ü (n=8) köyde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Annelerin %89,1'i (n=213) evde çekirdek aile tipinde eş ve çocuklarıyla yaşadıklarını; %5,4'ü (n=13) evde aile büyükleriyle birlikte ataerkil ortamda yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çalışma grubundakilerin eve sık gelen akrabalarla birlikte yaşama veya üvey ebeveyn ve üvey çocuklarla birlikte yaşama oranı azdır. Çalışma grubuna dahil edilen çocukların 51,5'i (n=123) kız ve %48,5'i (n=116) erkektir. Çocukların %43,1'i (n=103) 6 yaşında; %32,2'si (n=77) 4 yaşında ve %24,7'si (n=59) 5 yaşında olduğu saptanmıştır. Doğum sıraları incelendiğinde ise %58,2'sinin (n=139) ilk doğan çocuk; %31,8'inin (n=76) son doğan çocuk ve %10'unun (n=24) ise ortanca çocuk olarak doğduğu çalışma grubundaki anneler tarafından belirtilmiştir. Çalışma grubuna dahil edilen çocukların kronik bir hastalığı bulunup bulunmadığı incelendiğinde %86,6'sının (n=207) herhangi bir kronik hastalığı olmadığı; %8,4'ünün (n=20) kısmen bir hastalık süreci yaşadığı ve %5'inin ise (n=12) herhangi bir kronik hastalığı bulunmadığı ifade edilmiştir. Çalışma grubundaki anneler tarafından çocukların %94,6'sının (n=226) bir travma yaşamadığı belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma grubundakilerin demografik değişkenlerinin belirlenmesi için Bireysel Bilgi Formu; annelerin mahremiyet algılarının belirlenmesi için Mahremiyet Algısı Ölçeği ve annelerin mahremiyet algılarının çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu uygulanmıştır.

Bireysel Bilgi Formu; araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda anne ve çocukla ilgili demografik değişkenleri içeren sorulardan oluşmaktadır. Annenin yaşı, eğitim durumu, çalışıp çalışmadığı, çocuk sayısı, annenin en uzun süre yaşadığı şehir ortamı, ailede birlikte yaşadıkları bireylere ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Aynı zamanda bu formda çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası gibi değişkenlere ilişkin veriler elde edilmiştir.

Mahremiyet Algısı Ölçeği; Demir (2021) tarafından geliştirilen ölçek 18 yaş ve üzerindeki bireylerin mahremiyet ile ilgili algılarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen 4'lü likert tipi bir ölçektir. Ölçek geliştirme aşamasında 451 bireye madde havuzundaki sorular uygulanmış, ardından açımlayıcı faktör analizi ile beş faktör altında 25 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçekte "bireysel mahremiyet" (1,2,3,7,8,12,13); "başkalarına ilişkin mahremiyet" (4,5,6,17,18); "dijital mahremiyet" (9,10,11); "çift ilişkilerinde mahremiyet"

(14,15,16) ve “mekansal mahremiyet” (19,20,21,22,23,24,25) maddeleri ile değerlendirilmektedir. Doğrulamalı faktör analizi sonuçları ile 25 soruluk ölçek doğrulanmış ve 11 sorunun ters puanlanmasına gerek görülmüştür. Ölçeğin cronbach alpha toplam değeri .86 bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin mahremiyet algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekteki 4,5,6,9,10,11,14,15,16,17,18 maddeler için ters puanlama yapılmaktadır.

Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu; çalışma grubundaki annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuş nitel bir araştırma formunu kapsamaktadır. Bu formun oluşturulması aşamasında okul öncesi dönemdeki çocuklara verilen mahremiyet eğitimini kapsayan yayınlar ve ölçekler incelenerek yedi açık uçlu soru oluşturulmuştur. Bu sorular psikoloji alanından iki, çocuk gelişimi alanından üç öğretim üyesine uzman görüşü almak amacıyla yüz-yüze görüşerek ya da mail yoluyla gönderilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda iki sorunun birleştirilmesi önerilmiş ve sonuçta beş açık uçlu soru düzenlenerek çalışma grubundaki annelere uygulanmıştır.

Araştırmada Verilerin Değerlendirilmesi

Nitel araştırma yöntemlerinin veri analiz etme aşamasının temel noktası çalışma grubuna yöneltilen açık uçlu sorulara verilen cevapların içeriğini inceleyerek bir sonuca varmaya çalışmaktır (Kozak, 2014). Bu araştırma kapsamında annelerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yazıya aktarılmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan analiz yöntemlerinde betimsel analiz ve içerik analizi yapılmaktadır (Karasar, 2005). Bu çalışmada veriler içerik analizi kullanılarak birbirine benzer nitelikte olan veriler belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde birleştirilmiştir. Nicel verilerin değerlendirilmesi aşamasında ise veriler SPSS Statistics 26.0 programında analiz edilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uygun olup olmadığı Shapiro-Wilk testi ile test edilmiştir. Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki farklılık ve ilişki durumlarının belirlenmesi amacıyla iki bağımsız grup arasında karşılaştırmalarda MannWhitney U testi, üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için KTO Karatay Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve araştırmanın etik açıdan uygunluğu kabul edilmiştir. Ayrıca çalışmanın okul öncesi eğitim kurumlarında 4-6 yaş çocuğu bulunan annelere uygulanabilmesi için Konya İli Selçuklu, Meram ve Karatay merkez ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumlarının yöneticilerine bilgi verilerek, araştırmaya katılmaya gönüllü olan annelere veri toplama araçları uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular nicel ve nitel veriler olarak iki bölüm halinde incelenmiştir. Öncelikle nicel veriler değerlendirilmiştir. Ölçeğin alt boyutlar ve toplam puanlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Mahremiyet Algısı Ölçeği alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları

Alt Ölçekler	Cronbach Alpha
Bireysel Mahremiyet	0.914
Başkalarına İlişkin Mahremiyet	0.568
Dijital Mahremiyet	0.401
Çift İlişkilerinde Mahremiyet	0.635
Mekânsal İlişkilerde Mahremiyet	0.704
Genel	0.759

Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutlarının cronbach alpha değerleri incelendiğinde, çalışmada güvenilirlik açısından yeterli oranlarda olduğu görülmüştür. Kılıç (2016) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ile ilgili çalışmasında her bir madde için bir α değerinin yanı sıra ölçekteki tüm maddelere ait ortalama bir α değerinin hesaplanması gerektiğini, katsayının 0.7 ve üstü bulunması durumunda ölçeğin güvenilirliğinin iyi olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Mevcut çalışmada Mahremiyet Algısı Ölçeği genel güvenilirlik katsayısı 0.759 olarak belirlenmiştir. Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutlarının Pearson korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5
Bireysel mahremiyet	-0.0574 ($p>0.05$)	-0.0826 ($p>0.05$)	0.0289 ($p>0.05$)	0.3244** ($p<0.001$)	0.8109** ($p<0.001$)
Başkalarına ilişkin mahremiyet (1)		0.2613** ($p<0.001$)	0,0259 ($p>0.05$)	0,0373 ($p>0.05$)	0,2700** ($p<0.001$)
Dijital mahremiyet (2)			-0,0168	0,0032 ($p>0.05$)	0,1532* ($p<0.01$)
Çift ilişkilerinde mahremiyet (3)				-0,1070	0,2800** ($p<0.001$)
Mekânsal mahremiyet (4)					0,4516** ($p<0.001$)
Mahremiyet algısı (5)					

Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre; “bireysel mahremiyet” alt boyutu ile “mekânsal mahremiyet” alt boyutu ($r=0.3244$, $p<0.001$); “başkalarına ilişkin mahremiyet” alt boyutu ile “dijital mahremiyet” alt boyutu

($r=0.2613$; $p<0.001$) arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Buna göre; annelerin bireysel mahremiyet algıları arttıkça mekânsal mahremiyet algıları da artmaktadır. Ayrıca başkalarına ilişkin mahremiyet algıları arttıkça; dijital mahremiyet algıları da artmaktadır şekilde yorumlanabilir. Diğer taraftan Mahremiyet Algısı Ölçeği ile istatistiksel olarak pozitif ilişkiye sahip alt boyutlar bireysel mahremiyet ($r=0,8109$; $p<0.0.001$), başkalarına ilişkin mahremiyet ($r=0,2700$; $p<0.001$), dijital mahremiyet alt boyutu ($r=0,1532$, $p<0.01$), çift ilişkilerinde mahremiyet ($r=0.2800$; $p<0.001$), mekânsal mahremiyet alt boyutu ($r=0.4516$; $p<0.001$) olarak belirlenmiştir.

Mahremiyet Algısı Ölçeğinin “bireysel mahremiyet” alt boyutunun demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U Testi ile değerlendirilerek Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Bireysel mahremiyet” alt boyutu için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U test sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	p
Anne yaşı	25’den küçük	10	16.600	7.633	2.720	0.257
	25-35 yaş	146	12.706	6.456		
	36 yaş ve üzeri	83	13.795	7.753		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	20.667	7.540	36.159	0.001
	Lise mezunu	50	15.160	7.839		
	Üniversite mezunu	159	11.245	5.365		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	14.336	7.538	-2.187	0.029
	Çalışmıyor	105	11.857	6.011		
Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	11.890	5.768	17.137	0.001
	2 çocuk	109	12.055	6.158		
	3 çocuk	49	16.681	8.194		
	4 ve daha fazla	10	20.00	9.428		
Yaşanılan yer	Köy	8	18.625	6.947	5.774	0.056
	İlçe	23	12.391	6.549		
	Büyükşehir	208	13.134	7.00		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuklarla	213	13.455	7.124	4.332	0.363
	Aile büyükleriyle	13	11	5.715		
	Sık sık gelen akrabalarla	5	13.02	4.604		
	Üvey anne/baba/kardeşle	0	0	0		
	Tek ebeveyn	5	9.00	2.00		
Çocuğun cinsiyeti	Diğer	3	15.33	11.150	-0.663	0.507
	Kız	123	13.667	7.270		
Çocuğun yaşı	Erkek	116	12.801	6.714	3.640	0.162
	4 yaş	77	12.337	6.152		
	5 yaş	59	14.746	7.583		
Çocuğun doğum sırası	6 yaş	103	13.068	7.186	4.369	0.113
	İlk doğan çocuk	139	12.367	6.427		
	Ortanca çocuk	24	13.417	7.540		
	Son doğan çocuk	76	14.802	7.640		
Kronik bir hastalık durumu	Evlet	12	13.750	7.149	2.082	0.353
	Kısmen	20	11.550	6.211		
	Yok	207	13.381	7.077		
Psiko-sosyal travma varlığı	Hayır	226	13.340	7.71	-0.465	0.642
	Evet	13	11.615	5.709		

Bireysel mahremiyet alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis

ve Mann-Whitney U testi sonucunda; anne eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$).

Anne yaşı, yaşanılan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık bulunması, travma geçirme durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). İstatistiksel olarak farklılık bulunan değişkenler için hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek için yapılan parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testi sonucunda; anne eğitim düzeyi gruplarına göre üniversite-lise mezunu olma; üniversite-ilköğretim ve lise-ilköğretim mezunu olma durumlarının ortalamaları arasında farklılıklar saptanmıştır. Bir başka deyişle; eğitim durumuna göre bireysel mahremiyet algısı; üniversite mezunu olan annelerde daha yüksek, ilköğretim mezunu olan annelerde daha düşük düzeydedir. Bu duruma göre; eğitim durumu arttıkça bireysel mahremiyet algısı da artmaktadır. Çalışma grubundaki üniversite mezunu olan annelerin tamamı çalışmaktadır. Çalışan annelerin bireysel mahremiyet algısı, çalışmayan annelerin bireysel mahremiyet algısına göre toplam puan ortalamaları daha yüksektir. Bu duruma göre; çalışan annelerdeki bireysel mahremiyet algısı daha yüksektir. Dört ve daha fazla çocuğa sahip annelerde bireysel mahremiyet algısı puan ortalaması (farkındalığı) daha yüksektir. Başka bir deyişle çocuk sayısı arttıkça annenin bireysel mahremiyet algısı da artmaktadır. Mahremiyet Algısı Ölçeğinin "başkalarına ilişkin mahremiyet" alt boyutu ile demografik değişkenlere göre farklılık bulunup bulunmadığının belirlenmesi için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo %5'de verilmiştir.

Tablo 5. "Başkalarına ilişkin mahremiyet" alt boyutu için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U test sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	p
Anne yaşı	25 yaşından küçük	10	7.01	1.370	0.202	0.904
	25-35 yaş	146	7.138	2.023		
	36 yaş ve üzeri	83	7.445	2.420		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	7.467	2.145	0.496	0.780
	Lise mezunu	50	7.28	2.286		
	Üniversite mezunu	159	7.465	2.107		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	7.425	2.188	-2.187	0.029
	Çalışmıyor	105	7.429	2.093		

Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	7.493	2.122	3.251	0.354
	2 çocuk	109	7.449	1.974		
	3 çocuk	49	7.446	2.552		
	4 ve daha fazla	10	6.600	2.119		
Yaşanılan yer	Köy	8	7.5	2.138	0.795	0.672
	İlçe	23	6.869	1.392		
	Büyükşehir	208	7.485	2.208		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuk	213	7.418	2.159	1.672	0.796
	Aile büyük	13	6.923	1.441		
	Sık sık akraba	5	8.200	2.280		
	Üvey	0	0	0		
	Tek ebeveyn	5	7.600	2.192		
	Diğer	3	8.667	3.786		
Çocuğun cinsiyeti	Kız	123	7.496	1.917	-663	0.507
	Erkek	116	7.353	2.163		
Çocuğun yaşı	4 yaş	77	7.247	2.122	2.365	0.307
	5 yaş	59	7.661	2.073		
	6 yaş	103	7.427	2.203		
Çocuğun doğum sırası	İlk doğan çocuk	139	7.302	1.932	0.324	0.852
	Ortanca çocuk	24	7.542	2.377		
	Son doğan çocuk	76	7.618	2.427		
Kronik bir hastalık durumu	Evet	12	7.583	2.020	0.350	0.839
	Kısmen	20	7.600	2.257		
	Yok	207	7.400	2.147		
Psiko-sosyal travma varlığı	Hayır	226	7.407	2.135	-0.465	0.642
	Evet	13	7.769	2.314		

“Başkalarına ilişkin mahremiyet” alt boyut toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucunda; annenin çalışma durumu değişkeninde anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Anne yaşı, anne eğitim durumu, çocuk sayısı, yaşanılan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık bulunup bulunmaması, travma geçirme grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Başkalarına ilişkin mahremiyet algısında; çalışan annelerin mahremiyet algısı ortalaması, çalışmayan annelerin mahremiyet algı ortalamasına göre daha yüksektir. “Dijital mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Dijital mahremiyet” alt boyutu için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U test sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	p
Anne yaşı	25 yaşından küçük	10	5,5	2.915	6.220	0.045
	25-35 yaş	146	3.719	1.269		
	36 yaş ve üzeri	83	3.687	1.229		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	3.400	0.813	1.964	0.374
	Lise mezunu	50	3.820	1.637		
	Üniversite mezunu	159	3.842	1.398		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	3.649	1.246	-2.187	0.029
	Çalışmıyor	105	3.952	1.558		
Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	3.918	1.630	1.133	0.769
	2 çocuk	109	3.770	1.309		
	3 çocuk	49	3.638	1.292		
	4 ve daha fazla	10	3.600	0.966		
Yaşanılan yer	Köy	8	3.250	0.707	5.013	0.082
	İlçe	23	3.260	0.619		
	Büyükşehir	208	3.860	1.463		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuk	213	3.746	1.289	1.658	0.798
	Aile büyük	13	3.615	1.192		
	Sık sık akraba	5	4.00	1.224		
	Üvey	0	0	0		
	Tek ebeveyn	5	5.00	3.937		
Çocuğun cinsiyeti	Diğer	3	4.667	2.886	-428	0.668
	Kız	123	3.772	1.470		
Çocuğun yaşı	Erkek	116	3.793	1.372	0,887	0.642
	4 yaş	77	3.948	1.555		
	5 yaş	59	3.644	1.095		
Çocuğun doğum sırası	6 yaş	103	3.737	1.428	0.667	0.713
	İlk doğan çocuk	139	3.870	1.550		
	Ortanca çocuk	24	3.541	1.062		
Kronik bir hastalık durumu	Son doğan çocuk	76	3.697	1.178	0.289	0.866
	Evet	12	3.750	1.055		
	Kısmen	20	3.850	1.460		
Psiko-sosyal travma varlığı	Yok	207	3.778	1.413	-0.364	0.716
	Hayır	226	3.783	1.414		
	Evet	13	3.769	1.091		

“Dijital mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanın demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucunda; anne yaşı 36 ve üzeri olanlar ile 25 yaşından küçük olan gruplar ve 25-35 yaş ile 25 yaşından küçük gruplar arasında ve aynı zamanda annenin çalışma durumunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$).

psiko-sosyal bir travma geçirmesiyle ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Bu durumda ortalaması en yüksek grup 25 yaş ve altı annelerin olduğu tespit edilirken; en düşük ortalamaya sahip grubun ise; 36 yaş ve üzeri anneler olduğu görülmektedir.

“Çift ilişkilerinde mahremiyet” alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. “Çift ilişkilerinde mahremiyet” alt boyutu için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U test sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	P
Anne yaşı	25 yaşından küçük	10	10.4	1.712	1.834	0.4
	25-35 yaş	146	9.438	2.084		
	36 yaş ve üzeri	83	9.421	2.296		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	9.700	2.152	5.615	0.06
	Lise mezunu	50	10.020	2.015		
	Üniversite mezunu	159	9.258	2.165		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	9.590	2.107	-0.896	0.370
	Çalışmıyor	105	9.324	2.2		
Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	9.548	2.021	2.112	0.3
	2 çocuk	109	9.376	2.116		
	3 çocuk	49	9.766	2.199		
	4 ve daha fazla	10	8.600	3.062		
Yaşanılan yer	Köy	8	10.250	2.659	3.181	0.204
	İlçe	23	9.913	2.130		
	Büyükşehir	208	9.394	2.128		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuk	213	9.483	2.168	5.664	0.226
	Aile büyük	13	9.538	2.184		
	Sık sık akraba	5	10.8	0.836		
	Üvey	0	0	0		
	Tek ebeveyn	5	8	1.225		
Çocuğun cinsiyeti	Kız	123	9.284	2.366	-0.872	0.383
	Erkek	116	9.672	1.878		
Çocuğun yaşı	4 yaş	77	9.468	2.087	0.204	0.903
	5 yaş	59	9.576	2.135		
	6 yaş	103	9.417	2.216		
Çocuğun doğum sırası	İlk doğan çocuk	139	9.216	2.160	5.306	0.070
	Ortanca çocuk	24	9.875	2.290		
	Son doğan çocuk	76	9.816	2.038		
Kronik bir hastalık durumu	Evet	12	9.583	2.609	1.339	0.512
	Kısmen	20	10	1.835		
	Yok	207	9.415	2.150		
Psiko-sosyal travma varlığı	Hayır	226	9.5	2.144	-0.880	0.379
	Evet	13	9	2.236		

“Çift ilişkilerinde mahremiyet” alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucunda; anne yaşı, anne eğitim durumu, çocuk yaşı, çocuk sayısı, yaşanılan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık olup olmaması ve çocuğun bir psiko-sosyal travma geçirmesiyle ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). “Mekânsal mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. “Mekânsal mahremiyet” alt boyutu için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U test sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	p
Anne yaşı	25 yaşından küçük	10	9.600	2.413	6.843	0.033
	25-35 yaş	146	9.075	2.505		
	36 yaş ve üzeri	83	8.566	2.842		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	9.8	3.177	5.335	0.07
	Lise mezunu	50	9.24	2.335		
	Üniversite mezunu	159	8.654	2.570		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	8.880	2.310	0.036	0.849
	Çalışmıyor	105	8.975	2.995		
Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	9	2.472	3.242	0.356
	2 çocuk	109	8.615	2.223		
	3 çocuk	49	9.234	2.425		
	4 ve daha fazla	10	10.2	6.391		
Yaşanılan yer	Köy	8	10.125	2.900	3.389	0.184
	İlçe	23	8.348	1.873		
	Büyükşehir	208	8.937	2.681		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuk	213	8.93	2.700	6.148	0.188
	Aile büyük	13	8.461	1.391		
	Sık sık akraba	5	8.200	1.643		
	Üvey	0	0	2.588		
	Tek ebeveyn	5	11.2	1.154		
Çocuğun cinsiyeti	Diğer	3	7.662	2.628	2.225	0.136
	Kız	123	9.138	2.91		
Çocuğun yaşı	Erkek	116	8.69	2.282	0.345	0.842
	4 yaş	77	9.013	3.197		
	5 yaş	59	8.932	2.618		
Çocuğun doğum sırası	6 yaş	103	8.845	2.140	0.293	0.864
	İlk doğan çocuk	139	8.928	2.768		
	Ortaça çocuk	24	8.750	1.726		
	Son doğan çocuk	76	8.960	2.625		
Kronik bir hastalık durumu	Evet	12	10.167	2.037	7.864	0.02
	Kısmen	20	8.200	1.399		
	Yok	207	8.918	2.726		
Psiko-sosyal travma varlığı	Hayır	226	8.998	2.265	-0.925	0.355
	Evet	13	9.307	2.194		

Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucunda anne yaşı 36 yaş ve üzeri olan grup ile 25-35 yaş grubu arasında ve kronik hastalık bulunma değişkeninde kısmen ve evet cevabı verenler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Mekânsal mahremiyet puanı ortalaması en düşük grubun 36 yaş ve üzeri anneler olduğu görülmektedir. Bu durumda; 36 yaş ve üzeri annelerin mekânsal mahremiyet farkındalığı diğer yaş gruplarına göre düşüktür. Anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, çocuk sayısı, yaşanan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuk yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık olma durumu ve çocuğun psiko-sosyal bir travma yaşama değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Kronik rahatsızlıkta; farkındalık düzeyi evet diyen grupta daha yüksektir. Mahremiyet Algısı Ölçeği genel toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Mahremiyet Algısı Ölçeği genel toplam puanı Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi sonuçları

Değişken	Kategori	n	Ort	SS	Kruskal Wallis	
					Test değeri	p
Anne yaşı	25 yaşından küçük	10	49.2	8.483	5.957	0.051
	25-35 yaş	146	42.377	8.351		
	36 yaş ve üzeri	83	42.916	8.791		
Anne eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	30	51.033	8.884	37.433	0
	Lise mezunu	50	45.52	8.938		
	Üniversite mezunu	159	40.465	7.142		
Çalışma durumu	Çalışıyor	134	43.880	8.886	4.082	0.043
	Çalışmıyor	105	41.533	9.030		
Çocuk sayısı	Tek çocuk	73	41.849	7.777	15.804	0.001
	2 çocuk	109	41.266	7.719		
	3 çocuk	49	46.766	9.351		
	4 ve daha fazla	10	49	11.897		
Yaşanılan yer	Köy	8	49.75	8.345	7.136	0.028
	İlçe	23	47.782	6.96		
	Büyükşehir	208	42.812	0.653		
Ailede birlikte yaşanan kişiler	Eş ve çocuk	213	43.033	8.763	2.5	0.658
	Aile büyük	13	30.539	6.186		
	Sık sık akraba	5	44.4	7.436		
	Üvey	0	0	4.550		
	Tek ebeveyn	5	40.8	12.124		
Çocuğun cinsiyeti	Diğer	3	45.00	2.427	-0.083	0.409
	Kız	123	43.358	8.874		
Çocuğun yaşı	Erkek	116	42.310	8.268	3.640	0.162
	4 yaş	77	42.013	8.276		
	5 yaş	59	44.559	9.122		
	6 yaş	103	42.495	8.438		

Çocuğun doğum sırası	İlk doğan çocuk	139	41.683	8.162	4.369	0.113
	Ortanca çocuk	24	43.125	8.6		
	Son doğan çocuk	76	44.895	9.040		
Kronik bir hastalık durumu	Evet	12	44.833	10.43	2.82	0.353
	Kısmen	20	41.2	8.205		
	Yok	207	42.9	8.52		
Psiko-sosyal travma varlığı	Hayır	226	42.929	8.621	-0.374	0.709
	Evet	13	41.461	8.068		

Mahremiyet Algısı Ölçeği genel toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testi sonucunda; anne eğitim durumu, annenin çalışma durumu, çocuk sayısı ve yaşanan yer değişkenlerindeki alt gruplar arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Anne yaşı, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, kronik rahatsızlık bulunması ve psiko-sosyal bir travma geçirme değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Araştırmanın bu bölümünde araştırmacılar tarafından uzman görüşü desteği ile hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşmelerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu formda bir akraba veya tanıdıklarının çocuğu dudaktan öpmek istemesi durumunda ya da mahrem bölgelerine dokunduğunda çocuğun nasıl tepki verdiği; çocukla banyo yapma konusunda nasıl bir tutum içinde oldukları; giysi değiştirirken çocuğun mahrem ortam arayışı içinde olup olmadığı; çocuğun evde aile bireyleri dışında yabancı birileri var iken üst-alt giysilerini çıkarıp gezme alışkanlığının olup olmadığı; çocuğunuz tuvalette kapıyı kapama, giysileriyle mahrem alanlarını örtme gibi davranışlarının varlığı; çocuğun tanıdığı ya da tanımadığı biri onun mahrem alanlarına dokunmak istediğinde sır saklama davranışı; çocuğun kimlerle yakın temasta olabileceği veya çocuğun mahrem alanlarına kimlerin dokunabileceği konusunda bilgisi olup olmadığı; çocuğun yatak odalarına izin isteyerek girme durumu; çocuğun mahremiyet konusunda uygun davranışları olduğu konusunda annenin genel düşüncesi gibi görüşme sorularını içeren bir formdur.

Çalışma grubundaki annelere "bir akraba veya tanıdığınız çocuğunuzu dudaktan öpmek istese ya da mahrem bölgelerine dokunsa çocuğunuz nasıl tepki verir" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

K6-Çocuğum birisi onu öpmek veya dokunmak isterse "hayır, izin vermiyorum" diye söyler (Kız, 5 yaşında, iki kardeş, son doğan çocuk)

K12-Kızım böyle bir durumda hemen yanımıza gelir, eğer biri onun dudağından öptüyse veya hoşuna gitmeyen bir dokunuş yaptıysa bize anlatır. Kızıma mahremiyet eğitimini aile içinde vermeye çalıştık, bu nedenle bize mutlaka anlatır (Kız, 6 yaşında, iki kardeş, son doğan çocuk, anne üniversite mezunu)

K18-Kızım kuzenleriyle birlikte oynarken sosyal medyada bazı cinsel içerikli videolar görmüş, bazı argo kelimeler öğrenmiş. Bana anlatınca sohbet edip yanlış kelimeler kullanmaması gerektiğini anlattım ama kuzenlerinden, arkadaşlarından uzaklaştıramam ki. (Kız 5 yaş, tek çocuk, anne ortaokul mezunu)

K21-Oğlum biri onu dudaktan öpse bağırır ve onu sertçe iteler. Eşimle boşandık, oğluma beden mahremiyeti eğitimi vermek önemli, uzmandan yardım alacağım (Erkek, 6 yaşında, tek çocuk)

K47-Oğluma anaokulunda mahremiyet eğitimi vermişler. Biri onu dudaktan öpmeye kalksa bağırır, o ortamdan kaçır, bana da söyler (Erkek, 6 yaşında, tek çocuk, anne üniversite mezunu)

K87-Maalesef ailenin tek çocuğu, aile büyüklerimiz dudağından değil ama yanığından oğlumu zorla sıkıştırıp öpebiliyor; oğlum hemen ağlıyor, yanığını siliyor, öpenlere bağırıyor (Erkek, 5 yaşında, tek çocuk, anne üniversite mezunu)

K168- Çocuğum şaşırır kalır, "hayır" da diyemez, büyük ihtimalle donar kalır (Kız, tek çocuk, anne üniversite mezunu, 27 yaşında)

Çalışma grubundaki annelere "çocuğunuzla banyo yapma konusunda nasıl bir tutum içindesiniz; örneğin çocuğunuz banyoda çıplak görüntüden rahatsız olur mu; kendi başına banyo yapmak ister mi; annesi haricinde başkasının banyo yaptırmasına izin verir mi; genital organları banyo esnasında görüldüğünde kapatma ihtiyacı duyar mı" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

K3-Sadece benimle ve babasıyla banyo yapar, tuvalete de başkasıyla gitmez. Zorlamıyorum (Erkek, 6 yaşında, tek çocuk, anne üniversite mezunu)

K21-Ben banyo yaptırırım ama artık büyüdün diyorum, genital bölgesini kendisinin nasıl temizleyeceğini öğrettim, kendisi yapıyor. Ama o bölgesini kapatmak ya da bana göstermemek için uğraşmıyor, olsun, kapatmayı da öğrenecek (Erkek, 6 yaşında, tek çocuk, anne 36 yaşından büyük, tek ebeveyn)

K89-Banyoda kızım çıplakken kimsenin bakmasını istemez. Kendisi banyo yapmayı istiyor ama daha küçük biz yıkıyoruz. Babasıyla boşandık, bendeyken benimle ve anneannesiyile yıkanır, babasındayken de babaannesiyile yıkanır, başka kimseye izin vermez (Kız, 6 yaş, iki kardeş)

Çalışma grubundaki annelere "giysi değiştirirken çocuğunuz mahrem ortam arayışı içinde olur mu; örneğin giyim mağazasında herkesin içinde giysi değiştirseniz tepki verir mi" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

K67-Oğlum görünmeyen bir ortam arayışında olur. Herkesin içinde kıyafet değiştirmez. Küçük yaşlardan beri ben buna çok dikkat ederim, o da alıştı (5 yaşında, tek çocuk, anne lise mezunu)

K87- Babası veya benim dışımda hiç kimseye kıyafet değiştirmez (Erkek, 5 yaş, tek çocuk)

K143- Kendi evimizde bile kendi odası hariç hiçbir yerde kıyafet değiştirmez (Erkek, 5 yaş, tek çocuk, iki kardeş, ilk doğan çocuk)

K195- Biz kayınvalidemlerle aynı apartmandayız. Sıcaklarda çıplak her daireye girip çıkıyor, kuzenleri de öyle çıplak dolaşırlar, ama aynı yaştaki kız kuzenleri bunu yapmaz (Erkek, 4 yaş)

Çalışma grubundaki annelere “çocuğunuzun tuvalette kapıyı kapama, giysileriyle mahrem alanlarını örtme vb davranışları var mı” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

K22-Kapıyı tuvaletteyken kapatmaz, kapalı alan korkusu var. Mahrem bölgelerini örter, kimseyi içeri almaz, işi bitince ben taharet için girerim (Kız, 4 yaş, iki kardeş, ilk doğan çocuk, anne üniversite mezunu)

K86- Mutlaka tuvaletin kapısını kapatırır, eğer kapıyı kapatmayı unutursak ağlayarak tepki verir (Erkek, 5 yaş, üç kardeş, anne üniversite mezunu)

K-243- Kapıyı kapatmaz ama bir yaş büyük ablası içeri girerse ayıp deyip ablasını dışarı çıkarır (Erkek, 6 yaş, iki kardeş, son doğan çocuk, anne lise mezunu)

Çalışma grubundaki annelere “çocuğunuz yatak odanıza kapıyı tıklararak veya izin isteyerek mi girer” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

K79-Kardeşini uyutuyorsam sessizce izin isteyip girer, ama bunun dışında babasıyla ben uyurken izin almadan istediği zaman yatak odasına girer, izin istemez (Erkek, 6 yaşında, anne ilkokul mezunu, ataerkil yaşamaktalar)

K94- Babası ve ben odadaysam mutlaka kapıyı tıklar. Bunu daha önce konuştuğumuz için hassasiyet gösteriyor (Kız, 5 yaş, tek çocuk)

K143- Kapıyı tıklararak girmeye bir türlü alıştıramadık. Her konuda çok dikkatli ama babasıyla benim yanıma canı istediğinde girer (Erkek, 5 yaş, tek çocuk, iki kardeş, ilk doğan çocuk)

K201- Kızım bu konuda çok hassastır. Biz onun odasına ve ablalarının odasına girerken kapıyı tıklararak, o da bizim gibi yapar (Kız, 5 yaş, üç kardeş, son doğan, anne üniversite mezunu)

K237- Okulda öğretmeninden duymuş, “odama izinsiz girmeyin” diyor (Kız, 5 yaş, tek çocuk)

Araştırmada çalışma grubundan elde edilen nitel veriler, çalışma grubundakilerin deneyimledikleri bireysel olay ve olguların temel niteliklerini açıklamaktadır. Çalışma grubundakilerin mahremiyet algısı ile ilişkili deneyimlerinin oluşum süreçleri, açıklayıcı ve yorumlayıcı bir süreç içinde doğal olarak söyledikleri ifadeler ele alınmıştır. Bu noktada çalışma grubundaki annelerin düşünceleri, nicel bir desenin sıklıkla vurguladığı ‘miktar’ kavramından ziyade ‘kalite’ kavramına odaklanmıştır. Dolayısıyla annelerin düşüncelerinin; olgubilim, sembolik etkileşimcilik, yorumbilim gibi çeşitli disiplinlerin fikirlerinden etkilenen bir dinamik yapıda olduğu (Başol, 2008) söylenebilir.

Tartışma

Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin mahremiyet algıları araştırılmıştır. Bireysel Mahremiyet, Başkalarına İlişkin Mahremiyet, Dijital Mahremiyet, Çift İlişkilerinde Mahremiyet, Mekânsal İlişkilerde Mahremiyet alt boyutları demografik bilgiler açısından değerlendirilmiştir.

Bireysel mahremiyet alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre değerlendirildiğinde anne eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Üniversite mezunu annelerin, ilkokul mezunu olan annelere göre bireysel mahremiyet algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu duruma göre; eğitim durumu arttıkça, bireysel mahremiyet algısının arttığı söylenebilir. Çalışan annelerin bireysel mahremiyet algısının, çalışmayan annelerin bireysel mahremiyet algısına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde anne eğitim durumu ve çalışma durumuna göre yapılan bilimsel araştırmalar incelendiğinde annelik davranışlarının büyük ölçüde sonradan kazanıldığı, eğitimle bunun geliştiği ortaya konulmuştur (Koç, Özkan ve Bekmezci, 2016, s.144). Bu bağlamda toplumu da bireyler oluşturduğuna göre toplum yapılarını bireylerin kararları ve eğitim düzeyleri belirlemektedir. Çocuk eğitiminde de annenin etkisi büyük olduğuna göre annenin eğitim düzeyinin ve çalışma durumunun hem genel gelişim konusunda hem de mahremiyet konusunda etkisinin büyüklüğünün yadsınamaz bir gerçek olduğu söylenebilir (Mahoney & Macdonald, 2007, s. 57). Alan yazındaki bilgiler ve çalışma bulguları doğrultusunda annenin yıllar içinde edinmiş olduğu mahremiyet ile ilgili deneyimlerin ve bilgi birikiminin ailesinden gelen aktarım ve akademik eğitiminin, annenin mahremiyet bilgisine katkı sağladığı ve çocuğunun bireysel mahremiyet gelişimini etkilediği düşünülmektedir. Muslu, Kolutek ve Alkaya'nın (2021) demografik özelliklere göre ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının mahremiyetine ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri konusundaki çalışmanın bulgularına göre; anne eğitim düzeyi yükseldikçe mahremiyet eğitimi tutumlarında olumlu düzeyde gelişme olduğu görülmüş, eğitim düzeyi yüksek annelerin, çocuklarının odalarına girerken izin aldıkları saptanmıştır. Yine bu çalışmada dört ve daha fazla çocuğa sahip annelerin, bireysel mahremiyet algı puan ortalamasının (farkındalığının) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

“Başkalarına ilişkin mahremiyet” alt boyut toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda; annenin çalışma durumu değişkeninde anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan bu çalışmada, çalışan annelerin mahremiyet algı ortalaması, çalışmayan annelerin mahremiyet algı ortalamasına göre daha yüksektir. Çalışan annelerin mahremiyet konusunda daha fazla farkındalık geliştirdikleri söylenebilir. Alanyazındaki bilgiler incelendiğinde, annenin çalışma durumunun; çocuk eğitiminde, çocuk psikolojisinde, çocuğun bireysel başarısı gibi pek çok konuda etkisi olduğuna ilişkin araştırmaya rastlanmıştır (Akgüç, 2004; Bağlı, 2011; İder ve Tavukçuoğlu, 2023; Morawska vd, 2015; Semiz Türkoğlu, 2018; Tuzcu, 2016).

“Dijital mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanın demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda; anne yaşı ve annenin çalışma durumunda anlamlı farklılıklar

bulunmuştur ($p<0.05$). Yaptığımız çalışmada, dijital mahremiyet ortalaması en yüksek grubun, 25 yaş ve altı annelerin bulunduğu grup olduğu; en düşük ortalamaya sahip grubun ise 36 yaş ve üzeri annelerin bulunduğu grup olduğu tespit edilmiştir. Dijital mahremiyet algısı konusunda 25 yaş altı annelerin daha bilinçli olduğu belirlenmiştir. Livingstone ve diğer araştırmacılar (2018) dijital mahremiyetin, ebeveynlerin internet kullanımındaki en büyük engel olduğunu belirtmektedirler. “Ebeveynler çocuklarının çevrimiçi gizliliği hakkında ne düşünüyor ve ne yapıyor; dijital gelecek için ebeveynlik araştırma-3” başlıklı raporda mahremiyetin ebeveynler için en önemli endişe kaynağı olduğunu; ebeveynlerin %89’unun neredeyse her gün veya daha fazla çevrimiçi olduklarını ve %11’inin dijital mahremiyet endişelerinin internet kullanımlarını sınırlamalarına yol açtığını belirtmişlerdir (Livingstone, Blum-Ross & Zhang, 2018). Fisher ve diğer araştırmacılar (2015) çoğunlukla düşük sosyo-ekonomik statüdeki ailelerde dijital mahremiyet konusunda daha fazla endişe duyulduğunu belirtmişlerdir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için ekran izleme, temel olarak televizyon izlemeyi içerir ancak aynı zamanda giderek artan bir şekilde bilgisayar kullanımını ve dokunmatik ekranlı mobil cihazların kullanımı da bu erken yaşlarda artmıştır. Ekran izleme, okul öncesi çocuklarda kolayca değiştirilebilen birkaç hareketsiz davranıştan biri olduğundan, genellikle hareketsiz geçirilen süreyi azaltmaya yönelik müdahalelerin, dijital mahremiyetin korunmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

“Mekânsal mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanlar demografik değişkenlere göre incelendiğinde annenin yaşı ve kronik hastalıklar değişkenine göre farklılaştığı saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan çalışmada, mekânsal mahremiyet puan ortalaması en düşük grubun 36 yaş ve üzeri anneler olduğu görülmektedir. Bu durumda 36 yaş ve üzeri annelerin mekânsal mahremiyet farkındalığı diğer yaş değişkeni gruplarına göre daha düşüktür. Benzer şekilde kronik rahatsızlığı bulunanların farkındalık düzeyi daha yüksektir. Bu bağlamda her iki alt boyut için düşünüldüğünde; yaşı ortalama 30’un altındaki annelerde, “dijital mahremiyet” (internet sohbetine bakış açısı ve sosyal medya hesap gizliliği) ile “mekânsal mahremiyet” (evde, kafede, balkon, bahçede dikkat edilmesi gereken kurallar ve ses yalıtımı, apartman mesafesi gibi konularda) farkındalıklarının, 30 yaş ve üzeri annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kalaman’ın (2017) mahremiyet algısı ve sosyal medya konusunda yaptığı çalışmada, farklı yaş gruplarının sosyal medyaya yönelik tutumları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Tüfekçi’ye (2008) göre bilginin teknolojik anlamda artması ve sosyal ağların hızla yayılması bazı mahremiyet sorunlarını da getirmiştir. Birey kafe, sınıf, tatil gibi sosyal hayatın içindeyken bir yere kadar sınırsızdır. Kapılar, duvarlar ya da mesafeler kişinin sınırsız özgürlüğüne engel olmaktadır. Fakat bütün bu sınırları ortadan kaldıran, teknolojinin gelişmesiyle ve sosyal ağın etkileyici gücüyle daha da güçlenen dijital dünya mahremiyet sınırlarına farklı bir bakış açısı getirmektedir (Yüksel, 2021). Daha genç nesil annelerin dijital mahremiyet ve mekânsal mahremiyet

farkındalığının daha yüksek çıkmasının sebebi, annelerin teknoloji kullanımına 30 yaş üstü annelere göre dijital dünyaya daha hızlı uyum sağlaması, doğru bilgi ve eğitime daha kolay ulaşabilmesi olduğu söylenebilir.

Annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisi üzerine yaptığımız bu çalışmada; annelerin, çocukların mahremiyet eğitimi konusunda bilgilendirilme ihtiyacının farkında oldukları, ancak genellikle cinsel eğitimi kapsayan bir mahremiyet kavramına sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre anne yaşı, yaşanılan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık bulunması, travma geçirme durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Bu değişkenler arasında anlamlı ilişkinin çıkmamasının bu çalışmada kullanılan yöntem, içerik, veri toplama araçları, çalışma grubunun özellikleri gibi başka değişkenlerle de ilişkili olabileceği ve başka araştırmalarda farklı demografik değişkenleri kapsayan çalışma grubunu ve veri toplama araçları ile araştırma yapılmasının farklı sonuçlar ortaya çıkarabileceği öngörülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları dikkate alınarak, anneleri mahremiyet kavramı konusunda aydınlatmak ve onları çocuklarına aktarabilmeleri için gerekli becerilerle donatmak gerektiğine ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

Öneriler

Sonuç

Annelerin mahremiyet algılarının okul öncesi dönemdeki çocuklarının mahremiyetle ilişkili davranışlarına etkisinin incelendiği bu çalışmada; Mahremiyet Algısı Ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan analiz sonuçlarına göre; “bireysel mahremiyet” alt boyutu ile “mekânsal mahremiyet” alt boyutu; “başkalarına ilişkin mahremiyet” alt boyutu ile “dijital mahremiyet” alt boyutu arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Buna göre; annelerin bireysel mahremiyet algıları arttıkça mekânsal mahremiyet algıları da artmaktadır. Ayrıca başkalarına ilişkin mahremiyet algıları arttıkça; dijital mahremiyet algıları da artmaktadır. Ayrıca Mahremiyet Algısı Ölçeği ile istatistiksel olarak pozitif ilişkiye sahip alt boyutlar bireysel mahremiyet, başkalarına ilişkin mahremiyet, dijital mahremiyet alt boyutu, çift ilişkilerinde mahremiyet, mekânsal mahremiyet alt boyutu olarak belirlenmiştir. Bireysel mahremiyet alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda; anne eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır.

Anne yaşı, yaşanılan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık bulunması, travma geçirme durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Anne eğitim düzeyi gruplarına göre üniversite-lise mezunu olma; üniversite-ilköğretim ve

lise-ilköğretim mezunu olma durumlarının ortalamaları arasında farklılıklar saptanmıştır. Bir başka deyişle; eğitim durumuna göre bireysel mahremiyet algısı, üniversite mezunu olan annelerde daha yüksek, ilkokul mezunu olan annelerde daha düşük düzeydedir. Bu duruma göre; eğitim durumu artıka bireysel mahremiyet algısı da artmaktadır. Çalışan annelerin bireysel mahremiyet algısı, çalışmayan annelerin bireysel mahremiyet algısına göre toplam puan ortalamaları daha yüksektir. Çalışan annelerdeki bireysel mahremiyet algısı daha yüksektir. Dört ve daha fazla çocuğa sahip annelerde bireysel mahremiyet algısı daha yüksektir. Dolayısıyla çocuk sayısı artıka annenin bireysel mahremiyet algısı da artmaktadır.

“Başkalarına ilişkin mahremiyet” alt boyut toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda; annenin çalışma durumu değişkeninde anlamlı farklılık saptanmıştır. Anne yaşı, anne eğitim durumu, çocuk sayısı, yaşanan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık bulunup bulunmaması, travma geçirme grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Başkalarına ilişkin mahremiyet algısında; çalışan annelerin mahremiyet algısı ortalaması, çalışmayan annelerin mahremiyet algı ortalamasına göre daha yüksektir yani daha bilinçlidir. “Dijital mahremiyet” alt boyutuna ilişkin toplam puanın demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda; anne yaşı 36 ve üzeri olanlar ile 25 yaşından küçük olan gruplar ve 25-35 yaş ile 25 yaşından küçük gruplar arasında ve aynı zamanda annenin çalışma durumunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Anne eğitim durumu, çocuk sayısı, yaşanan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık olup olmaması ve çocuğun psiko-sosyal bir travma geçirmesiyle ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu durumda ortalaması en yüksek grup 25 yaş ve altı annelerin olduğu tespit edilirken; en düşük ortalamaya sahip grubun ise 36 yaş ve üzeri anneler olduğu belirlenmiştir. “Çift ilişkilerinde mahremiyet” alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda; anne yaşı, anne eğitim durumu, çocuk yaşı, çocuk sayısı, yaşanan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık olup olmaması ve çocuğun bir psiko-sosyal travma geçirmesiyle ilgili değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. “Mekânsal mahremiyet” alt boyutu toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda anne yaşı 36 yaş ve üzeri olan grup ile 25-35 yaş grubu arasında ve kronik hastalık bulunma değişkeninde kısmen ve evet cevabı verenler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Mekânsal mahremiyet puanı ortalaması en düşük grubun 36 yaş ve üzeri anneler olduğu belirlenmiştir. Bu durumda; 36 yaş ve üzeri annelerin mekânsal mahremiyet farkındalığı diğer yaş gruplarına göre düşüktür. Anne

eğitim durumu, anne çalışma durumu, çocuk sayısı, yaşanan yer, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, çocuk yaşı, kardeş sırası, kronik rahatsızlık olma durumu ve çocuğun psiko-sosyal bir travma yaşama değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Kronik rahatsızlıkta; farkındalık düzeyi evet diyen grupta daha yüksektir. Mahremiyet Algısı Ölçeği genel toplam puanının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda; anne eğitim durumu, annenin çalışma durumu, çocuk sayısı ve yaşanan yer değişkenlerindeki alt gruplar arasında farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Anne yaşı, aile yapısı, çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, kronik rahatsızlık bulunması ve psiko-sosyal bir travma geçirme değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Öneriler

Bu araştırmaya dahil edilen annelerin eğitim durumlarına göre bireysel mahremiyet algısı, üniversite mezunu olan annelerde daha yüksek, ilkökul mezunu olan annelerde daha düşük düzeydedir. Bu duruma göre; eğitim durumu arttıkça bireysel mahremiyet algısı da artmaktadır. Bu çalışmada elde edilen verilere göre eğitim düzeyi düşük olan annelerde mahremiyet algısının detaylı anlatıldığı mahremiyet eğitimi programlarının düzenlenmesi, yaygın iletişim araçları aracılığıyla kırsal alandaki annelerin de dahil edildiği ve kısa spot cümleleri içeren eğitim programları düzenlenmelidir.

Geleceğin yetişkinleri olacak olan çocuklara, yaşamın ilk yıllarından itibaren mahremiyet eğitiminin verilmesi önemlidir. Mahremiyet eğitimi, çocuğa anne baba tarafından dikkatle verilmesi gereken bir eğitimidir. Bir anne baba çocuğunu nasıl yetiştirmek istiyorsa, çocuğa o şekilde davranmalıdır. Ailede başlayan bu eğitimin devamlılığını sağlayacak olan ortam hiç şüphesiz ki eğitim ortamıdır. Bu yüzden bu eğitime okullarda da devam edebilmek için özellikle çocuklarla birebir etkileşim halinde olan öğretmenlerin, eğitim ortamının her kademesinde çalışan bütün görevli personelin bu eğitime sahip olması gerektiği üzerinde de önemle durulmalıdır. Eğitimciler ve bu alanda çalışan diğer personele bu eğitimi verebilmek için var olan gerekli eğitim programları kullanılmalı, bu programlar, yapılan yeni çalışmalar ışığında daha da geliştirilip, güncellenmelidir. Özellikle okul öncesi dönemde verilecek olan mahremiyet eğitimi, çocuğun yaş ve gelişim dönem özellikleri göz önüne alınarak, önemle ve dikkate verilmelidir. Bu eğitim, çocuklara doğrudan değil, etkinlik, drama, animasyon, hikâye gibi araçlar kullanılarak öğretimi sağlanmalıdır.

Yaptığımız bu araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi, dijital alanda mahremiyet eğitimi ile ilgili bilgilere de önemle yer verilmeli ve bu alanda yetkililer tarafından gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Ailelerin gerek kendisi gerekse çocukları için sosyal medyayı nasıl daha doğru kullanabilmeleri ile ilgili (kişisel bilgi ve fotoğraf paylaşımı, takip edilen ya da takip eden kişi gibi) konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çocukların televizyonda izlediği

programlar, internette girdiği siteler ve hatta ekran başında geçirdiği süreleri doğru kontrol edebilmek ve doğru yönlendirebilmek için uzmanlar tarafından yine eğitimler ve eğitici videolar hazırlanarak ailelere bu eğitimler verilmelidir. Ekran başında karşımıza çıkabilecek, mahremiyet ihlali içeren sahneler, subliminal mesaj içeren programlar, çizgi filmler ve hatta çocukların oynadıkları oyuncaklar konusunda da ailelerin doğru bilinçlendirilmesi önemlidir.

Kaynakça

- Akgüç, Ö. (2004). *Mahremiyet açısından elektronik gözetim ve denetim: Tüketicinin denetimi, gözetimi ve online alışveriş siteleri üzerine bir uygulama*. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Altay, D. (2004). *Kadın ve erkek yazarda farklı mahremiyet yaşantılarının mekân kullanımını ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkilendirilerek incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilimdalı. İzmir
- Avaner, E. (2018). Mahremiyet nedir, mahremiyetin sağlık hizmetleri penceresinden görünürlüğü nasıldır. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 5(3), 110-116
- Aydemir, M. (2012). *İşyerinde mahremiyet olgusu*. İstanbul: Beta Yayınları
- Bağlı, M. (2011). *Modern bilinç ve mahremiyet*. İstanbul: Yarı Yayınları.
- Başol, G. (2008). Bilimsel Araştırma Süreci ve Yöntem. Kılıç, O. Cinoğlu, M. (Editörler). Bilimsel araştırma yöntemleri içinde 113-143. İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Candan, M. & Bilgili, N. (2018). Hemşire ve ebelerin hasta mahremiyetine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 3(3), 34-43
- Chen, J., Dunne, M. P. & Han, P. (2007). Prevention of Child Sexual Abuse in China: Knowledge, Attitudes, and Communication Practices of Parents of Elementary School Children. *Child Abuse Negl.* 31, 747-755. DOI: 10.1016/j.chiabu.2006.12.013
- Çalışır, D. (2011). *Cinsel Eğitim Çocuktan Ergenliğe*, İstanbul: Profil Yayınları.
- Çatak, A. (2015). Mahremiyet Kavramının Farklı Anlam Alanları veya "Fıkh-I Bâtin"Da Mahremiyet Algısı. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 4(8), 92-116
- Davey, L. (2009). The Application of Case Study Evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3
- Diler, R. (2014). Mahremiyet Eğitimi ve Önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 69-98
- Fisher, C. M., Telljohann, S. K., Price, J. H., Dake, J. A. & Glassman, T. (2015). Perceptions of Elementary School Children's Parents Regarding Sexuality Education. *Am. J. Sex. Educ.* 10, 1-20. doi: 10.1080/15546128.2015.1009595
- Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin Dönüşümü/Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm*. 2. Basım (Çev: İdris Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gündoğdu, Y. B. (2017). Mahremiyet eğitiminin temeli insanlık şerefi: ailenin sorumlulukları. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*. 7(2), 1-14
- Güneş, A. (2015). *Nezaket ve zarafet için mahremiyet eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Huebner, A. J. & Howell, L. W. (2003). Examining the Relationship Between Adolescent Sexual Risk-Taking and Perceptions of Monitoring, Communication and Parenting Styles. *J. Adolesc. Health*. 33, 71-78 DOI: 10.1016/S1054-139X(03)00141-1

- İder, S. ve Tavukcuoğlu, M. (2023). Mahremiyet eğitiminde bir ihtiyaç analizi: anne/baba eğitimi. 53/1 (2023), 21-40. <https://dx.doi.org/10.51121/akif.2023.30>
- Kalaman, S. (2017). Yeni Medya ve Mahremiyet Dönüşümü: Facebook Türkiye Örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 1-14
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*. 6(1), 1-16
- Koç, Ö., Özkan, H. ve Bekmezci, H. (2016). Annelik Rolü ve Ebeveynlik Davranışı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*. 6(2), 143-150 DOI:10.5222/buchd.2016.143
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Liu, D. (1994). The Development Of Sex Education in China. *Chin. Sociol. Anthropol*. 27, 10-36.
- Livingstone, S., Blum-Ross, A. & Zhang, D. (2018). *What Do Parents Think, and Do, About Their Children's Online Privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report-3*. Retrieved fom: http://eprints.lse.ac.uk/87954/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%203_Published.pdf
- Mahoney, G., Macdonald, J., (2007). *Responsive Teaching: Parent Mediated Developmental Intervention*. Cleveland, Case Western Reserve University. s.57.
- Morawska, A., Walsh, A., Grabski, M. & Fletcher, R. (2015). Parental Confidence and Preferences for Communicating With Their Child About Sexuality. *Sex Educ*. 15, 235-248. DOI: 10.1080/14681811.2014.996213
- Moura, M., Maria, C., Martins, M., Lobo, A., Ribeiro, C. R. & Sequeira, C. (2015). Nurses' Perception of Privacy Protection in Haemodialysis. *Revista de Enfermagem Referência*, 4(6), 1-14
- Muslu, L., Kolutek, R., & Alkaya, A. (2022). Knowledge and Awareness Level of Parents Regarding Preschool Children's Privacy According to Demographic Characteristics. *Journal of interpersonal violence*, 37(1-2), NP1-NP24.
- Özdemir, Ş. (2021). *Mahremiyet Algısı Üzerine Bir Çalışma: Ölçek Geliştirilmesi ve Mahremiyet Algısının Benlik Kurguları ile İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı. Aksaray.
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G., & Göçmen-Baykara, K. (2019). Mahremiyet Bilinci Ölçeği: Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türkiye Klinikleri Dergisi Tıp Etiği-Hukuku Tarihi*, 27(1), 57-6
- Semiz Türkoğlu, H. (2018). Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçümlemesine Yönelik Bir Araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 163-189
- Şener, G. (2013). Sosyal Ağlarda Mahremiyet ve Yeni Mahremiyet Stratejileri. Yenimedya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi (396-405). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi
- Tabata, N., Hirotsune, S. (2014). Development of the Privacy Consciousness Scale (PCS). *Japanese Journal of Personality*. 23(1), 49- 52
- Taşçı, A.İ. (2010), *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yayınları.

- Tuzcu, Y. (2016). *Mahremiyet İlişkilerinin Dönüşümü: Geleneksel ve Çekirdek Ailelerde Kadın-Erkek İlişkileri*. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin
- Tüfekçi, Z. (2008). Can you See Me Now? Audience and Disclosure Regulation in Online Social Network Sites. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 28(1), 20-36.
- UNESCO (2018). *International Technical Guidance on Sexuality Education: An Evidence-Informed Approach*. Paris: UNESCO.
- Wight, D., Williamson, L. & Henderson, M. (2006). Parental Influences on Young People's Sexual Behaviour: A Longitudinal Analysis. *J. Adolesc.* 29, 473-494. DOI: 10.1016/j.adolescence.2005.08.007
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(1), 276-298
- Yüksel, H. (2021). Sosyal Medya Ortamında Mahremiyet Sorunu: Facebook ve Whatsapp Platformları. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (7), 86-108